

Fıstıkların Fıstığı...

Baklagiller dendiğinde hemen çoğumuzun aklına ilk olarak nohut, mercimek, kurufasulye ve bakla gelir. Ama baklagiller ailesinde daha pek çok bitki yer alır. Bu bitkilerden biri de yarfıstığı.

Bitkilerin, meyve ve tohumlarının olabildiğince uzaklara yayılmasını sağlayan özellikleri var. Meyve ve tohumlarını, hayvanlar, rüzgâr ve su aracılığıyla yayan bitkiler olduğu gibi, bu işi kendi kendine gerçekleştiren bitkiler de var. İşte, yarfıstığı bu bitkilerden biri. Bu işi nasıl yaptığına gelince... Yarfıstığı meyveleri toprak altında gelişir ve tohumları da orada olgunlaşır. Yarfıstığı kendi kendine döllen bir bitki. Yarfıstığının çiçekleri döllendikten 10-12 gün sonra, yumurtalığın altında, yani çiçeğin tabanından toprağa doğru uzanan, borumsu bir yumurtalıksapı oluşur. Bu sap, ucunda bulunan iğne biçimindeki sert doku katmanı yardımıyla

toprağın içine daldıktan sonra döllenmiş yumurta, yumurtalıktan aşağıya doğru taşınır. Döllenmiş yumurta toprağa ulaştığında da gelişmeye başlar. Böylelikle sapların ucunda kapsül biçiminde meyveler oluşur. Üzerinde ağsı damar çıkıntıları bulunan bu kapsüller 25-50 mm uzunlukta, genellikle silindirik biçiminde ve 1-4 boğumludur. Her boğumda oval biçimli bir tohum bulunur. Bu tohumların üzeri de pembemsi ya da kahverengi-mor tonlarında, zarsı bir kılıfla örtülüdür. Yarfıstığının toprağa uzanan bir sap oluşturabilmesi, "jeotropizm" de denen yer yönelim etkisiyle gerçekleşir. Jeotropizm, bitkinin yer çekimine karşı yaptığı bir yönelme hareketidir.

Yarfıstığının besin değeri de çok yüksek. Protein, yağ, karbonhidrat, mineral maddeler ve B vitaminlerince zengin bir besin. Ondan elde

Her şey yolunda giderse bu sağlıklı yarfıstığı bitkisi kendi kendini döleyip, yeni tohumlar oluşturacak. Ama bazı toprak kökenli mantarlar, uygun koşulları bulduklarında onun tohumları üzerinde gelişerek bozulmalarına yol açabilir. Yani yarfıstığının hastalanmasına, hatta ölümüne neden olurlar. Bu nedenle yarfıstığı yetiştiricileri tarımsal ilaçlar kullanarak hastalık etkenleriyle savaşır.

edilen ürünler de çok nitelikli. Örneğin, yarfıstığı yağı en nitelikli kızartma ve sıvı yağ özelliğine sahip. Bu yağ, yemeklik olarak katı ve sıvı halde kullanıldığı gibi, balık konserveçiliğinde, bisküvi, pasta, şekerleme, ezme yapımında da kullanılır. Yarfıstığından sabun da yapılır. Bir bitkinin yağı ve suyu çıkarıldıktan sonra geriye kalan kuru kalıntısına küspe denir. Yarfıstığı'nın hayvan yemi olarak kullanılan küspesi de çok nitelikli. Çünkü yarfıstığı küspesi, hem protein açısından çok zengin hem de bileşiminde hiçbir zararlı madde yer almıyor. Dolayısıyla en değerli küspelerden biri.

Toprağı Zenginleştiriyor

Ekim nöbeti ve ekim yöntemleri toprak işlemede koruyucu rol oynar. Aynı arazi parçası üzerinde farklı bitkilerin yetiştirilme sırasına ekim nöbeti denir. Ekim nöbetinde amaç, topraktaki besinleri tüketen bir bitki türünün ardından, toprağı ıslah eden baklagil bitkilerinin yetiştirilmesidir. Çapalama, toprağın kazılıp kabartılması demektir. Bazı bitkiler, yetiştirme süreleri boyunca toprağın çapalanmasına gereksinim duyarlar. Bu tip bitkilere "çapa bitkisi" denir. Çapalama sayesinde, bitkinin bulunduğu toprak yabancı otlardan arınır ve havalanır. İşte, yarfıstığı da bir baklagil ve çapa bitkisi olduğu için, yetiştirildiği yerin toprağını "mutlu" ediyor. Bitkilerin çok gereksinim duyduğu azotu toprağı kazandırıyor. Bir yandan da, kendinden önceki bitkiye verilen gübreden de en iyi bir

biçimde yarar sağlıyor. Dahası, çapa bitkisi olduğu için, kendinden sonraki bitkilere otsuz, kabartılmış ve havalanmış bir toprak bırakıyor.

Zararlıları...

Yarfıstığı bitkisine zarar verenlere gelince; birincil zararlısı yarım santimetre büyüklüğündeki kırmızı örümcekler. Kırmızı örümcekler, yarfıstığı'nın yapraklarından bitki özsuğunu emiyorlar. Yapraklar, mat, grimsi sarı bir renk alıyor; sonra da kuruyup dökülüyorlar. Diğer zararlılarıysa, akarlar, böcekler; özellikle mayıs böcekleri ve gelin böcekleri, yuvarlak solucanlar ve kuşlar. Bu zararlılar, yarfıstığı'nı adeta yiyip bitiriyorlar.

Gereksinimleri....

Yarfıstığı, sıcak ve ılıman iklimlerin bitkisi. Yani Güneş'in sıcaklığını çok seviyor. Güneş'i sevdiği kadar suya da tutkun. Eğer uzunca bir süre susuz kalırsa, tohumları gelişmiyor. İyi havalandırılmış, gevşek yapılı, kumlu tınlı, kalsiyumca zengin ve organik maddesi orta derecede olan toprakları yeğliyor. Fazla ağır, su tutan ve yağışlı topraklardan hoşlanmıyor. Fazla asidik ve bazik toprakları değil, pH değeri 6,0-6,4 arasındaki toprakları seviyor. Çünkü bu koşullardaki topraktan besin maddelerinin tümünü kolaylıkla alabiliyor. Fazla asitli topraklardan, kalsiyum mineralini alamıyor; kalsiyum alamazsa, tohumları gelişmiyor. Yarfıstığı, çok kireçli topraklarda da, yeterli demiri alamadığı için sararıp solabiliyor. Yarfıstığı'nın en çok üretimini yapan ülke Amerika Birleşik Devletleri. Ülkemizdeyse, Samandağ'dan Antalya'ya kadar uzanan kıyı şeridinde yetiştirilen yarfıstığı, en yoğun olarak Osmaniye'de yetiştiriliyor. Yani yarfıstığı Osmaniye'nin bir simgesi gibi. Ama yarfıstığı üretiminde ülkemiz dünya üretiminde ne yazık ki önemli bir paya sahip değil. Ülkemizde yarfıstığı üretiminin çoğaltması, yüksek verimli, nitelikli çeşitler elde edilebilmesi ve ondan elde edilen ürünlerin çeşitlenmesi için, yarfıstığı konusunda daha fazla bilimsel araştırmalar yapılması gerekiyor. Yani her şeyin olduğu gibi, yarfıstığı'nın da bilime gereksinimi var.

Gülgün Akbaba

Kaynaklar

http://www.hort.purdue.edu/newcrop/duke_energ/Arachis_hypogaea.html
<http://www.hort.purdue.edu/newcrop/afcm/peanut.html>
<http://www.meteor.gov.tr/2003/tarim/tarimvemet.htm>
http://www.tzob.org.tr/tzob_duyuru_haber/Yarfıstığı_uretim_teki_2002.htm
<http://www.fistik.org.tr/downloads.asp>
www.peanutfarmer.com/special/bayer.pdf